

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. 29 NSČR 42/2021, ECLI:CZ:NS:2021:29.NSCR.42.2021.3

Číslo: 93/2022

Právní věta:

I. Pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníkovy obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem.

II. Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje. Současně ani dle nařízení vlády č. 189/2019 Sb. se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou uvedeny v tomto nařízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.08.2021

Spisová značka: 29 NSČR 42/2021

Číslo rozhodnutí: 93

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvenční řízení, Insolvenční řízení (zásady), Majetková podstata, Oddlužení, Zpeněžování

Předpisy: § 1 IZ

§ 398 odst. 1 IZ ve znění od 01.06.2019

§ 398 odst. 3 IZ ve znění od 01.06.2019

§ 398 odst. 6 IZ ve znění od 01.06.2019

§ 5 písm. a) IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sen. zn. [29 NSCR 14/2012](#), uveřejněné pod číslem 76/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. [29 NSCR 5/2014](#), uveřejněné pod číslem 61/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. [29 NSCR 53/2012](#), uveřejněné pod číslem 10/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSCR 12/2011](#), uveřejněné pod číslem 110/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. [29 NSCR 6/2008](#), uveřejněné pod číslem 61/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. [29 ICdo 77/2014](#)

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), N 133/58 SbNU 67

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 3. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 5. 2. 2021, Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) krom jiného uložil dlužníku J. Š., aby vydal insolvenčnímu správci ke zpeněžení ve výroku specifikované nemovité věci (dále jen „nemovité věci“) [bod I. písm. c/ výroku].

2. Šlo přitom o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o uložení této povinnosti dlužníku, neboť Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 21. 1. 2021, zrušil bod VI. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 21. 12. 2020, jímž bylo mimo jiné uloženo dlužníku vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení nemovité věci.

3. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

1/ Dne 1. 7. 2020, insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení oddlužení, bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka.

2/ Usnesením ze dne 3. 7. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, povolil mu oddlužení a ustanovil insolvenčního správce.

3/ Insolvenční správce zahrnul nemovité věci do soupisu majetkové podstaty a ocenil je částkou 4 480 000 Kč, což byla obvyklá cena stanovená znaleckým posudkem č. 885-33/2020 ze dne 8. 10. 2020 zpracovaným znalcem Ing. I. L. (dále jen „první znalecký posudek“). Nemovité věci nebyly předmětem zajištění (B-19 a B-23).

4/ Dlužník podáním ze dne 16. 12. 2020 přeložil znalecký posudek č. 2609/28 ze dne 11. 12. 2020 zpracovaný znalcem Ing. A. M., jenž stanovil obvyklou cenu nemovitých věci na 3 724 000 Kč (B-30) [dále jen „druhý znalecký posudek“].

5/ V bodě III. výroku usnesení ze dne 21. 12. 2020, insolvenční soud mimo jiné schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

6/ Nemovité věci dlužník užíval k zajištění svých bytových potřeb a v domě s dlužníkem nežila ve společné domácnosti osoba, které byl povinen poskytovat výživné.

4. Insolvenční soud – cituje § 398 odst. 1, 3 a 6 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho

řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném od 1. 6. 2019, a § 3 odst. 2 a 4 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, a shrnuje část důvodové zprávy k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, týkající se § 398 odst. 1, 3 a 6 insolvenčního zákona - nejprve vysvětlil, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty má dlužník podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona pravidelnou povinnost vydat majetek náležející do majetkové podstaty insolvenčnímu správci ke zpeněžení, nevyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo žádného uspokojení věřitelů. K tomu doplnil, že dlužníkovi nelze uložit povinnost podle § 406 odst. 3 písm. e/ insolvenčního zákona vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení majetek náležející do majetkové podstaty, vyjde-li najevo, že jeho celková hodnota stanovená ve zprávě pro oddlužení (§ 398a odst. 2 insolvenčního zákona) je nižší než minimální výše odměny insolvenčního správce určená podle § 3 odst. 4 části věty první před středníkem vyhlášky č. 313/2007 Sb. (s eventuálním zvýšením o částku odpovídající dani z přidané hodnoty podle § 38 odst. 1 insolvenčního zákona).

5. Na shora uvedeném základě pak insolvenční soud uvedl, že při uložení povinnosti vydat majetek, který se zpeněžuje způsoby podle § 286 insolvenčního zákona vycházel na jedné straně z nesporné (minimální) ceny nemovitých věcí ve výši 3 724 000 Kč a z toho, že nejde o věci vyloučené z exekuce. Na druhé straně vyšel z předpokládaných nákladů na správu a zpeněžení, z odměny insolvenčního správce včetně daně z přidané hodnoty (jíž je insolvenční správce plátcem). Celkový čistý výtěžek zpeněžení určený k vydání nezajištěným věřitelům tak podle insolvenčního soudu bylo lze očekávat ve výši 2 738 206,72 Kč.

6. Dále se insolvenční soud zabýval tím, zda nemovité věci ve smyslu § 398 odst. 6 insolvenčního zákona představují tzv. chráněné obydlí, které dlužník není povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení. K tomu vzal v úvahu relevantní údaje dle § 1 odst. 1, § 3 odst. 1, § 4 odst. 1, § 6 odst. 1, § 7 odst. 1 § 8 odst. 1 a § 9 odst. 3 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, a podle tohoto předpisu provedl výpočet (odstavce 14. a 15. odůvodnění). Přitom dospěl k závěru, že hodnotu chráněného obydlí vztahující se k nemovitým věcem v projednávaném případě představuje částka 2 975 870 Kč.

7. Z těchto důvodů dle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona uložil dlužníku vydat nemovité věci insolvenčnímu správci ke zpeněžení, neboť obvyklá cena nemovitých věcí přesahuje hodnotu chráněného obydlí.

8. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

9. Odvolací soud - cituje § 398 odst. 1, 3 a 6 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 6. 2019, a § 1 odst. 1, 2 a 3, § 3 odst. 1 a 2 a § 4 až § 9 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. - nejprve ozřejmil, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty má dlužník podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona obvyklou povinnost vydat majetek náležející do majetkové podstaty insolvenčnímu správci ke zpeněžení, nevyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo žádného uspokojení věřitelů. Výjimka ve vztahu k obydlí konstruovaná v § 398 odst. 6 insolvenčního zákona se týká majetku, který by dlužník jinak byl povinen vydat ke

zpeněžení podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona a je spojena s výpočtem hodnoty určené podle prováděcího právního předpisu, dle zmocňovacího ustanovení (§ 431 písm. h/ insolvenčního zákona) vyhláškou vydanou k tomu příslušným exekutivním orgánem, tj. Ministerstvem spravedlnosti. Namísto vyhlášky vydané k tomu příslušným exekutivním orgánem bylo vydáno nařízení vlády. Odvolací soud uvedl, že si je vědom toho, že jakkoliv mělo dojít k provedení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona podle § 431 písm. h/ insolvenčního zákona vyhláškou, lze nařízení vlády, vydané v souladu s čl. 78 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), jež zmocňuje vládu v rámci plnění jejích exekutivních funkcí k podzákonné normotvorbě a v těchto mezích k vydávání nařízení, považovat za podzákonný předpis souladný s čl. 78 Ústavy a vydaný k provedení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona, jenž stanoví způsob výpočtu chráněného obydlí dlužníka. Uzavřel tedy, že nařízení vlády č. 189/2019 Sb., vydané k provedení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona, není v rozporu s § 431 písm. h/ insolvenčního zákona.

10. Odvolací soud dále považoval za správné závěry insolvenčního soudu ohledně výpočtu hodnoty chráněného obydlí v místě bydliště dlužníka ve výši 2 975 870 Kč a vzal v úvahu ocenění nemovitých věcí podle prvního i druhého znaleckého posudku. Na tomto základě uzavřel, že je zřejmé, že hodnota obydlí dlužníka přesahuje hodnotu určenou nařízením vlády č. 189/2019 Sb. a nejde tedy ve smyslu § 398 odst. 6 insolvenčního zákona o chráněné obydlí, protože má dlužník povinnost vydat nemovitosti správci ke zpeněžení.

11. K dlužníkově argumentaci spočívající v tvrzení, že je osobou vyššího věku, které by nutnost opustit nemovitosti způsobila, i s ohledem na jeho zdravotní stav, závažné negativní důsledky, odvolací soud dodal, že v dané situaci nejsou tato tvrzení relevantní, neboť vodítkem pro určení povinnosti dlužníka vydat obydlí (nemovité věci) správci ke zpeněžení je toliko zjištění, že jeho hodnota (tj. výtěžek zpeněžení, jehož dosažení je výsledkem zpeněžení věci, která slouží jako dlužníkově obydlí, a tento výsledek insolvenční správce očekává) nepřesahuje hodnotu určenou podle nařízení vlády č. 189/2019 Sb.; přičemž přesahuje-li jeho hodnota zjištěnou částku, musí být takové obydlí ke zpeněžení vydáno vždy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též je „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení otázky hmotného práva, jež nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu řešena, tvrdí, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení, a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

13. Dovolatel formuluje tuto otázku:

Má se soud zabývat při posouzení, zda dlužníku uloží, aby insolvenčnímu správci vydal ke zpeněžení své obydlí, dlužníkovými osobními poměry, včetně důvodů, pro něž se dlužník dostal do úpadku, a může se soud případně odchýlit od znění § 398 odst. 3 insolvenčního zákona, shledá-li, že by uložení takové povinnosti bylo pro dlužníka nepřiměřeně tvrdé?

14. Dovolatel považuje závěr odvolacího soudu při řešení této otázky za nesprávný a odporující úpravě § 3 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Současně je přesvědčen, že v jeho případě, kdy očekávaný výtěžek zpeněžení (pokud dojde k vydražení rodinného domu za vyšší, než vyvolávací cenu, která dle dražební vyhlášky má činit toliko 2 986 667 Kč) přesahuje nařízením vlády č. 189/2019 Sb. stanovený limit jen nevýznamně, nelze odhlížet od jeho osobních poměrů, včetně důvodů, pro něž se dostal do úpadku, a je třeba se těmito důvody řádně zabývat.

15. K dovolání se společně vyjádřili všichni věřitelé (č. 1 J. G., č. 2 H. V., č. 3 M. M. a č. 4 P. K.), majíce je za nepřipustné a nedůvodné. Především namítají, že úprava § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona neumožňuje se od daného ustanovení odchýlit. Míní, že dlužníkovy osobní poměry jsou předmětem přezkumu soudem ze zákona a od počátku řízení a k nepřiměřené tvrdosti, resp. jejímu předcházení, uvádějí, že to zohledňuje právě § 398 odst. 6 insolvenčního zákona ve spojení s § 3 nařízení vlády č. 189/2019 Sb. Věřitelé namítají, že dovolatel se dožaduje rozšiřujícího výkladu, který by vedl k popření základních principů a podstaty insolvenčního řízení. Konečně poznamenávají, že nelze opětovně přezkoumávat důvody úpadku dovolatele; o tom již bylo pravomocně rozhodnuto.

III.

Připustnost dovolání

16. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

17. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovoláním předestřené otázky, neboť se jí dosud nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

21. Pro výsledek dovolacího řízení je určující odpověď na otázku, zda při posuzování výjimky z povinnosti dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty vydat ke zpeněžení obydlí lze vzít v úvahu i další okolnosti než ty, které zákon výslovně uvádí v § 398 odst. 6 větě druhé insolvenčního zákona.

22. Podle § 398 insolvenčního zákona oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (odstavec 1). Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (odstavec 3). Dlužník není povinen vydat majetek ke zpeněžení podle odstavce 3, vyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, ledaže ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Není-li dále stanoveno jinak, pro účely zpeněžení podle odstavce 3 do

majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Ustanovení § 409 odst. 4 není dotčeno (odstavec 6).

V této podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení v době zahájení insolvenčního řízení a později nedoznalo změn.

23. Smysl úpravy § 398 insolvenčního zákona v rozhodném znění ozřejmuje důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 31/2019 Sb., který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 8. volebním období od roku 2017 jako tisk č. 71, ve své Zvláštní části [K bodům 7, 11, 17, 18, 19, 20, 21, 23 až 33, 34, 35, 37, 38, 39 a 40 (ust. § 391 odst. 2, § 394a, § 398 odst. 1, 3, 4, 5 a 6, § 399, § 400, § 401, § 402, § 406, § 407, § 409, § 412)] na str. 29 až 31, takto:

„Navrhuje se, aby oddlužení bylo možné provést buď zpeněžením majetkové podstaty, nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (první způsob) je možné pouze v případě, že o tom rozhodnou věřitelé. Nerozhodnou-li věřitelé o způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, rozhodne insolvenční soud o oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Třebaže se společným jmenovatelem obou způsobů oddlužení uvedených v § 398 odst. 1 stává zpeněžování majetkové podstaty, stále lze mezi oběma způsoby spatřovat zásadní odlišnosti. Základním atributem splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je jeho dlouhodobé plnění a průběžné ověřování, zda nejsou naplněny podmínky splnění oddlužení (§ 412a odst. 1). Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty naproti tomu trvá zpravidla kratší dobu, a to pouze do okamžiku vydání rozvrhového usnesení a vzetí na vědomí splnění oddlužení. Věřitelům dlužníka se ponechává ke zvážení, zda se nepřikloní k oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jako rychlejšímu a eventuálně pro věřitele výnosnějšímu způsobu oddlužení.

Další základní odlišností je skutečnost, že oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty zásadně vylučuje možnost nezajištěných věřitelů uspokojovat se ze zpeněžení obydlí dlužníka (§ 398 odst. 6 věta druhá). Zájem věřitelů na co možná nejvyšším uspokojení pohledávek je zde vyvážen zájmem dlužníka i společnosti na navrácení dlužníka do běžných socioekonomických vztahů. Důsledek takové úvahy ústí v záměr zachovat dlužníkovi během oddlužení určité materiální zázemí – buď přijde dlužník o své obydlí a bude nucen obstarat si náhradní obydlí, anebo dojde k dlouhodobému postihování příjmů. Dispozice vlastní nemovitostí (obydlím) snižuje fixní měsíční náklady na udržení minimální životní úrovně, přičemž příjmy dlužníka nad tyto náklady mohou být distribuovány mezi nezajištěné věřitele.

Výjimku z výše uvedeného navrhovaného pravidla představuje případ, v němž hodnota obydlí dlužníka přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu (vyhlášky provádějící insolvenční zákon) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Ani v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty tak není ochrana obydlí dlužníka absolutní.

Rovněž se navrhuje upustit od zpeněžování majetkové podstaty v případě, že ze zprávy pro oddlužení plyne, že by se zpeněžením takového majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Zpeněžování majetku nízké hodnoty není vzhledem ke vzniku nákladů řízení efektivní (např. minimální výše odměny insolvenčního správce se stanoví na 45 000 Kč podle § 3 písm. a/ vyhlášky č. 313/2007 Sb.) a není důvodné zavádět úpravu, jejímž efektem by mohlo být, že dlužník bude zbaven svého majetku, státu vzniknou náklady na vyplacené náhradě odměny

insolvenčního správce, a přitom nedojde k žádnému uspokojení pohledávek věřitelů.

Při stanovení ceny majetku dlužníka se použijí ustanovení upravující oceňování majetkové podstaty, tzn. zejména § 219. Pokud jde o oceňování majetku insolvenčním správcem, platí, že výsledek ocenění je součástí zprávy pro oddlužení, a to ve formě soupisu majetkových hodnot po jednotlivých položkách. V zájmu transparentnosti a efektivního informování věřitelů i insolvenčního soudu o dostupných hodnotách se navrhuje povinnost insolvenčního správce ocenění každé položky alespoň stručně, ale výstižně odůvodnit.

Navrhovaná právní úprava omezení rozsahu zpeněžování majetkové podstaty v oddlužení nedopadá na zajištěné věřitele. Majetek, který slouží k zajištění, bude i nadále zpeněžován insolvenčním správcem (pokud bude k jeho zpeněžení v konkrétním řízení přikročeno) nezávisle na způsobu oddlužení (srov. § 409 odst. 3, které upravuje dispoziční oprávnění insolvenčního správce). Výjimka ve vztahu k obydlí konstruovaná v § 398 odst. 6 se totiž týká jen majetku, který je dlužník povinen vydat ke zpeněžení podle odstavce 3. Povinnost podle § 398 odst. 3 však na obydlí, které slouží k zajištění, vůbec nedopadá (neboť dispoziční oprávnění k němu má insolvenční správce, a dlužník je tak nemůže vydat), dopadat na ně tedy nemůže ani výjimka z této povinnosti.“

24. Předmětná důvodová zpráva pak ještě ve své Zvláštní části [K bodu 38 (ust. § 412 odst. 1 písm. b/)] na str. 38 a 39 uvádí, že:

„Příjmy vyloučené z institutu mimořádného příjmu nejsou, pokud jde o plnění z pojistných smluv o škodovém pojištění a o plnění z titulu práva na náhradu škody, omezeny jen na případy obydlí dlužníka, které nebude vydané ke zpeněžení a na věci, které tvoří součást jeho vybavení. Lze však předpokládat, že v aplikační praxi půjde o nejčastější případy. Obnova poškozených či zničených věcí sleduje především zájem na zachování obydlí dlužníka a věcí, které jsou součástí vybavení jeho domácnosti. Jestliže je dlužník povinen dlouhodobě poukazovat převážnou část svých příjmů na úhradu pohledávek svých věřitelů mimo jiné i z důvodu, aby si tím zachoval své obydlí a tím i perspektivu další budoucnosti, nepovažuje se za vhodné jej o tyto prostředky připravit.

...

Navrhované ustanovení respektuje smysl pojištění, resp. náhrady škody, který spočívá pouze v nahrazení určité újmy, dále se zohledňuje určitý sociální aspekt daného problému. Nadto v poměrech oddlužení lze předpokládat, že půjde často o případy majetkové újmy na obydlí dlužníka, přičemž zachování obydlí dlužníka sleduje zvýšení míry pravděpodobnosti úspěšného oddlužení.“

25. Nejvyšší soud předdesílá, že prováděcím právním předpisem dle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona je nařízení vlády č. 189/2019 Sb. Jak správně uvádí odvolací soud, po formální stránce je v souladu se zákonem i ústavním pořádkem, jestliže oproti § 431 písm. h/ insolvenčního zákona došlo k provedení příslušného ustanovení podzákoným právním předpisem vyšší právní síly formou nařízení vlády dle čl. 78 Ústavy.

26. Vycházeje z takto ustaveného legislativního rámce uvádí Nejvyšší soud k dovoláním předestřené otázce následující.

27. Jak výslovně plyne z § 398 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona a z citované důvodové zprávy, je při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (vedle pravidelného splácení pohledávek věřitelů z příjmů dlužníka) základní povinností dlužníka vydat insolvenčnímu správci veškerý majetek náležející do majetkové podstaty k jeho zpeněžení. Touto úpravou je

naplňován účel insolvenčního zákona. Ten je vymezen zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při posouzení účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat zásadu vyjádřenou v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sen. zn. [29 NSČR 14/2012](#), uveřejněné pod číslem 76/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení insolvenčního zákona, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb. (srov. zejména odstavec 52. nálezu). Oddlužení však sleduje i další cíle a zájmy. Jde o způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 insolvenčního zákona). Oddlužení může navrhnout jedině dlužník a rozhodování insolvenčního soudu o takovém návrhu je dvoufázové. V případě, že insolvenční soud oddlužení povolí (a ve smyslu § 4 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona tak přijme kladné rozhodnutí o způsobu řešení úpadku oddlužením), nastupuje další (druhá) fáze projednání takového způsobu řešení dlužníkového úpadku, která končí rozhodnutím insolvenčního soudu o tom, zda oddlužení schvaluje, tedy (zjednodušeně řečeno) rozhodnutím o věcné opodstatněnosti oddlužení. Reorganizace či oddlužení patří k tzv. sanačním způsobům řešení dlužníkového úpadku a základní odlišností mezi nimi je, že dlužník nemá možnost prosadit reorganizaci (rozhodnutí o povolení reorganizace) proti vůli svých věřitelů, kdežto prosadit oddlužení (rozhodnutí o povolení oddlužení) proti vůli svých věřitel může. „Spotřebitelský“ rozměr oddlužení (s výraznějšími ochrannými prvky na straně dlužníka a tedy i silnější rolí insolvenčního soudu) je dán též jistými sociálními ohledy, jež se tu menší tu větší měrou projevují i ve srovnatelných zahraničních úpravách. Osvobození od placení zbytku dluhů se může při oddlužení týkat významné části dlužníkových dluhů, bez zřetele k tomu, zda s tím věřitel souhlasí, a k tomu, zda se věřitel nachází ve stejném nebo dokonce horším sociálním a majetkovém postavení než sám dlužník. Srov. k tomu (*mutatis mutandis*, se zohledněním toho, že šlo o výklad insolvenčního zákona v jiném znění) např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. [29 NSČR 53/2012](#), uveřejněné pod číslem 10/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 10/2015“).

28. Jedním z nástrojů, který insolvenční zákon od 1. 6. 2019 využívá pro naplnění tohoto dalšího účelu při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, je i ochrana dlužníkovy obydlí, což podrobně rozebírá výše citovaná pasáž důvodové zprávy k pozdějšímu zákonu č. 31/2019 Sb. Jak je totiž zřejmé z § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona, z obecné povinnosti dlužníka vydat veškerý svůj majetek ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty existují dvě výjimky. Vedle situace, kdy majetek dlužníka má nízkou hodnotu a jeho zpeněžením by nebylo dosaženo žádného výtěžku použitelného k uspokojení věřitelů, je upravena výjimka v podobě ochrany obydlí dlužníka.

29. Tato výjimka je konstruována tak, že není-li hodnota obydlí dlužníka vyšší, než je hodnota určená prováděcím právním předpisem (nařízením vlády č. 189/2019 Sb.) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti, toto obydlí nebude zpeněžováno a neposlouží k uspokojení pohledávek věřitelů. Jinak řečeno, pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníkovy obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem.

30. Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení

plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje. Současně ani dle nařízení vlády č. 189/2019 Sb. se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou uvedeny v tomto nařízení.

31. Ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona coby výjimka z pravidla formulovaného v § 398 odst. 3 insolvenčního zákona dále posiluje ochranné prvky na straně dlužníka (srov. opět [R 10/2015](#)) tím, že do určité míry (vytyčené na základě zákonného zmocnění prováděcím právním předpisem) upřednostňuje (z příčin popsanych v důvodové zprávě k pozdějšímu zákonu č. 31/2019 Sb., jak je citována výše) právo dlužníka na zachování majetku sloužícího k uspokojování jeho bytových potřeb před právy věřitelů dlužníka na uspokojení řádně zjištěných pohledávek z výtěžku zpeněžení tohoto majetku.

32. Vzhledem k primárnímu účelu insolvenčního zákona dle jeho § 1 písm. a/ a § 5 písm. a/ a řízení podle tohoto zákona vedeného, pak dává smysl i to, že obydlí dlužníka není chráněno neomezeně. Proto je zkoumaná výjimka limitována. Ve své podstatě daná úprava konstruuje kompromis ve vztahu k účelu oddlužení tím, že stanoví maximální hodnotu, do které je to které konkrétní obydlí dlužníka touto výjimkou chráněno před zpeněžením po dobu trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

33. Pro naplnění smyslu předmětné výjimky je nezbytné zdůraznit, že je třeba ji vykládat restriktivně a v žádném případě není přípustné ji vykládat širěji za limity nastavené smyslem a účelem dané normy, jak se snaží nastínit dovolatel [k restriktivnímu výkladu výjimek srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. [29 ICdo 77/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2018, pod číslem 53 (ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. [IV. ÚS 1498/17](#)), a tam uvedený rozsáhlý přehled judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu].

34. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů plyne, že nemovitě věci nebyly předmětem zajištění a že hodnota obydlí dlužníka byla dle ocenění (i toho předloženého dovolatelem) o statisíce korun vyšší, než hodnota stanovená prováděcím právním předpisem. Proto soudy postupovaly správně, když uložily dovolateli povinnost vydat obydlí (nemovitě věci) ke zpeněžení za účelem uspokojení pohledávek jeho věřitelů dle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona.

35. Odvolací soud přílehavě zdůraznil, že při ukládání dané povinnosti nemělo být přihlíženo k dalším faktorům, které zmiňuje dovolatel. Není žádného důvodu, aby byly zohledňovány osobní poměry dovolatele či důvody vzniku jeho úpadku. Tyto faktory mohou být rozhodné při zkoumání poctivosti či lehkomyšlnosti nebo nedbalosti dlužníka v oddlužení (§ 395 odst. 1 písm. a/ a odst. 2, § 405 odst. 1 a § 418 odst. 3 insolvenčního zákona), nikoli při zkoumání naplnění podmínek výjimky dle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona.

36. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř. zamítl.